

Grensesprengende – og uklart

Av Øystein Jensen

*Forsker og havrettsjurist ved Fridtjof Nansens Institutt
oyj@fni.no*

Grensetvisten mellom Norge og Russland i det ressursrike og strategisk viktige Barentshavet har vært en verkebyll for norsk utenrikspolitikk i flere tiår. Men skal vi tro statsminister Jens Stoltenberg og president Dmitrij Medvedev vil de to statene innen kort tid signere og godkjenne en endelig avtale om hvordan havområdene og kontinentalsokkelen skal avgrenses de to kyststatene imellom.

For Norge kunne tidspunktet neppe vært mer passende. Mens ressursene på havbunnen utenfor kysten av Sør-Norge tappes sakte men sikkert og oljeindustrien jakter på nye leteområder; mens man er i ferd med å slutføre fastsettelsen av kontinentalsokkelens yttergrenser utenfor 200 nautiske mil; og mens debatten om hvorvidt man skal åpne for petroleumssleting utenfor kysten av Lofoten og Vesterålen pågår for fullt, ble nyheten om at bare en kartkontroll gjenstår før grenselinjen i Barentshavet mellom Norge og Russland er på plass, offentliggjort. Kampen om den forgjettede delelinjen har pågått i mer enn 40 år og med en endelig avgrensingsavtale vil praktisk talt bare formaliteter gjenstå med hensyn til den endelige definisjonen av størrelsen på Norges samlede hav- og havbunnsområder i nordområdene.

Grenseavtalen vil komme som et resultat av kløktig diplomati og velvillighet fra begge sider til å finne en løsning i et særdeles vanskelig utenrikspolitisk og folkerettslig spørsmål. Mens havområdene utenfor kysten av Sør-Norge for det vesentlige ble fordelt allerede på 1960-tallet, har avgrensingsproblematikken i nord vært svært komplisert. Russland har ikke vært en enkel forhandlingspartner for Norge. Og omvendt. Utfallet er desto mer positivt. Dette vil bli en god delelinjeavtale. For både Norge og Russland.

Avtalen vil først og fremst være viktig for det bilaterale forholdet mellom de to stater. Handlingsrommet for norsk og russisk jurisdiksjon vil bli avklart. Delelinjen vil skape en klar kompetanse- og ansvarsfordeling med hensyn til de rettigheter og forpliktelser man etter folkeretten tilkommer i økonomiske soner og på kontinentalsokkelen. Rent praktisk, norske og russiske myndigheter vil vite nøyaktig hvor langt man kan tillate petroleumssleting eller uttak av fiskeressurser.

Det handler imidlertid ikke bare om å berike seg på stedlige naturressurser i områder som tidligere var omstridt. Her vil også ligge en mulig gevinst for miljøet. En grenseavtale vil – i motsetning til det enkelte kommentatorer hevder – bedre rammevilkårene for en effektiv forvaltning av området, forutsatt at Norge og Russland som kyststater er villige til å bruke de nasjonale og internasjonale regulerings- og håndhevelsesmekanismer man til enhver tid har til rådighet. Og forutsatt at det grenseoverskridende ressurs- og miljøsam arbeidet videreutvikles. Smutthullet forsvinner ikke med en grense på kartet.

Godt naboskap til tross, også fastlagte grenser i havet vil overalt være en viktig betingelse for fredelige relasjoner stater imellom. At en omforent avgrensingsavtale blir resultatet er derfor langt viktigere enn at den endelige grensen vil følge det norske kravet om midtlinje. Løsningen vil være i tråd med havretten – den internasjonale rett som regulerer statenes virksomhet i verdens havområder. Havrettskonvensjon spesielt – traktaten som binder Norge

og Russland i disse spørsmål – nevner hverken sektorprinsippet eller midtlinjen. Den foreskriver at avgrensningen skal skje ved avtale på grunnlag av folkeretten. Det er selvsagt lov å spekulere i hvordan den fysiske avgrensning ville avtegnet seg dersom saken heller hadde stått til prøve hos en internasjonal domstol eller voldgiftsrett. Problemstillingen har nå bare akademisk interesse.

Ikke minst Russland sender et sterkt signal om at man tar folkeretten på alvor også i Arktis. Dette er ikke bare gode nyheter for Norge. Om noen år venter kanskje Canada og Danmark ved polpunktet. Da er det betryggende at alle parter har vist seg villige til å finne stabile og langsiktige løsninger i tråd med den internasjonale rett.

Samtidig, utviklingen foranlediger både politikktutformere og næringsliv til å vende blikket mot hvordan *forvaltningen* faktisk skal og bør foregå innefor de aktuelle hav- og havbunnsområder. Det skal således bli særdeles interessant å se den endelige avgrensningsavtale, herunder avtalebestemmelsene som angår hvordan Norge og Russland skal forholde seg – i fellesskap og hver for seg – i tilfeller der olje- eller gassforekomster strekker seg over avgrensninglinjen.